

อภิปรายข้อมูลจากการวิเคราะห์

การวิเคราะห์หลักเกณฑ์การตรวจสอบภาพยนตร์วิดีโอของเจ้าพนักงาน

เนื่องจากงานกองทะเบียนส่วนใหญ่เป็นการให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งมาขอรับบริการเป็นจำนวนที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นทุกวัน แม้ว่าจะให้บริการดีสักเพียงใดก็ตาม ย่อมยากลำบากที่จะสนองความพอใจของทุกคนได้อย่างทั่วถึง ยิ่งกว่านั้นผู้ให้บริการยังเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งตามความเข้าใจของคนทั่วไปคือ งานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม มีประสบการณ์ส่วนใหญ่ที่คลุกคลีกับเรื่องของความรุนแรงและผู้กระทำความผิดทางเพศ มากกว่าบุคคลธรรมดาอื่นๆ เมื่อต้องมาปฏิบัติหน้าที่ให้บริการด้านการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ลักษณะของ "ความเป็นตำรวจ" อาจเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานทางด้านนี้ รวมถึงต่อทัศนคติและความรู้สึกของผู้ที่มาขอรับบริการด้วยไม่มากนักน้อย

จากการเปรียบเทียบลักษณะงานรถยนต์และงานสื่อวิดีโอ เป็นงานที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง กลไกรถยนต์เป็นงานวัตถุสิ่งของสัมผัสได้ (objectivity) ส่วนงานภาพยนตร์วิดีโอ เป็นงานเกี่ยวกับนามธรรมที่ต้องอาศัยความรู้สึกส่วนตัวในการตีความหมายของสิ่งที่ปรากฏแก่สายตา (subjectivity) และใช้เกณฑ์ของศีลธรรมในสังคมมาตัดสินความถูกต้อง รวมทั้งยังมีกฎหมายที่ใช้ควบคุมอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ มโนทัศน์ยึดหยุ่น (sensitizing analysis) มาช่วยในการวิเคราะห์ ถึงกระบวนการตัดสินพิจารณาในครั้งนี้ ด้วยวิธีการศึกษาเกณฑ์ยึดหยุ่นในการตรวจสอบของเจ้าพนักงาน โดยการซักถามจากแหล่งข้อมูลบุคคลหลายคนหลายวาระ

ลักษณะแผนปฏิบัติงานใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจเซ็นเซอร์สื่อวิดีโอที่กำหนดขึ้นนั้น มีผลทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจกองทะเบียนต้องเปลี่ยนแปลงงานในหน้าที่เดิมเกี่ยวกับยานพาหนะ มาสัมพันธ์กับงานใหม่ที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน โดยไม่เคยมีพื้นฐานหรือฝึกปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนประเภทนี้มาก่อน เพราะฉะนั้นการดำเนินงานทุกอย่างก็จะมีลักษณะที่ต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันการปฏิบัติงาน

ดังนั้น วิธีการควบคุมภาพยนตร์วีดีโอดังกล่าว จึงต้องพึ่งอาศัยขอบข่ายอำนาจหน้าที่เดิมเป็นหลัก ในลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานองค์การรัฐ ที่อ้างอิงตัวบทกฎหมายในเรื่องนี้ เพื่อใช้อำนาจเข้าควบคุมดูแลและปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของข้าราชการตำรวจที่พยายามปรับเปลี่ยนการทำงานให้รัดกุมมากขึ้นอยู่เสมอ

ถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2530 เป็นหลักเกณฑ์รองรับให้แนวทางการปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ในระยะแรกก็ต้องประสบปัญหาข้อขัดข้องขลุกขลิกอยู่ไม่น้อย จากการพูดคุยซักถามแบบไม่เป็นทางการจากเจ้าพนักงาน ทำให้ได้เข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคนานัปประการที่มีส่วนทำให้การทำงานประสบกับความยากลำบากในเบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำความเข้าใจกับผู้ประกอบธุรกิจวีดีโอเทปขณะนั้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้มีปฏิกริยาไปในทางต่อต้านจากบุคคลเหล่านี้ไม่น้อยทีเดียว

ในการตรวจสอบภาพยนตร์วีดีโอ ได้ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ โดยมอบให้ผู้มีหน้าที่ตรวจเป็นตัวแทนควบคุมสังคมโดยตรง นอกจากนี้ ยังมีแนวนโยบายของผู้บังคับบัญชากำกับมาอีก โดยใช้เกณฑ์ที่ระบุชี้ชัดไว้ ซึ่งรูปการณ์เช่นนี้ผู้วิจัยประเมินว่าโอกาสที่จะหลีกเลี่ยงหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากแนวบรรทัดฐานที่กำหนดไว้มีหนทางน้อยมาก นอกจากจะเป็นการเบี่ยงเบนแบบซ่อนเร้น (Secret deviant behavior) เพราะมีระเบียบวินัยเป็นเครื่องมือควบคุมอีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบในกองทะเบียนเป็นข้าราชการตำรวจ ถึงแม้กฎหมายจะระบุให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องสามารถเป็นผู้ตรวจสอบได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในเบื้องต้น คือ เจ้าพนักงานจากกองทะเบียนนั่นเอง ในการตรวจพิจารณาจริงๆ แล้วจะมีเพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรเพียง 3 ท่านเท่านั้น คือ พันตำรวจโท 1 นาย และร้อยตำรวจเอก 2 นาย ดังนั้นเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่จึงเป็นเกณฑ์ที่น่าสนใจศึกษา เพราะเข้าลักษณะตรวจเอง จับเอง เพราะถึงแม้จะมีลักษณะการทำงานแยก 2 ความรับผิดชอบ คือ ฝ่ายตรวจสอบ และฝ่ายตรวจจับ แต่ก็อยู่ภายใต้หน่วยงานเดียวกัน และมีผู้บังคับบัญชาร่วมกัน

การมีลักษณะอำนาจ 2 อย่างในตัวเองเช่นนี้ ย่อมเป็นการเพิ่มอิทธิพลให้แก่อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงถูกมองไปได้หลายแง่ว่าอาจมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ออกไปจากระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ยิ่งไปกว่านั้น ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์ หรือปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้มาขอตรวจ และเจ้าพนักงานผู้ตรวจแสดงให้เห็นถึงการรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี คือทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจในขั้นตอนการทำงานระหว่างกันอย่างดี เหมือนเพื่อนร่วมงานที่ต้องมีการติดต่อทำงานร่วมกันอยู่ตลอดเวลา

การวิเคราะห์หลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบ สรุปได้ 2 วิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบเนื้อเรื่อง และบทพากย์ก่อนการตรวจสอบจริง เรียกขั้น pre-censorship โดยมีลักษณะดังนี้ คือ

"เจ้าหน้าที่ตำรวจจะตรวจพิจารณาบทพากย์และเนื้อเรื่องที่ส่งมา เพื่อขอรับการตรวจ โดยการอ่านอย่างคร่าวๆ ถ้าพิจารณาว่าจะเข้าข่ายหลักเกณฑ์ที่ไม่ผ่านจะคืนเรื่องไม่ต้องขอรับการตรวจ"
2. การทำการตรวจสอบจริง เรียก censorship มี 2 ลักษณะ คือ
  - Formal censorship การตรวจเป็นทางการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้
  - Informal censorship การตรวจแบบไม่เป็นทางการของเจ้าพนักงานโดยใช้วิธีการยึดหยุ่น

ลักษณะ Formal censorship

คือ หลักการตรวจสอบที่ได้กำหนดไว้ตาม พ.ร.บ. ควบคุมเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 และกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531) ที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเป็นแบบแผนแน่นอนดังกล่าวไว้แล้ว

ลักษณะ Informal censorship

คือ ลักษณะการตรวจที่เจ้าพนักงานปฏิบัติจริงๆ โดยมีวิธีการยึดหยุ่นคล้อยตามกับผู้ขอรับการตรวจสอบได้

ผู้วิจัยได้พบว่า การตรวจสอบในลักษณะ Informal censorship นี้ มีช่องว่างที่เอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ (secret deviant behavior) โดยการเปิดโอกาสให้ผู้นำภาพยนตร์วีดิโอมาขอการตรวจจ่ายค่าตอบแทนนอกเหนือจากค่าธรรมเนียมที่ระบุไว้ได้ อันเป็นลักษณะวิธีการที่ผู้มาขอรับ

บริการนิยมใช้เพื่อความสะดวกรวดเร็วโดยทั่วไป หนึ่งงานตรวจสอบภาพยนตร์วีดีโอ และงานออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจวีดีโอเป็นงานบริการ เช่นเดียวกับงานทะเบียนยานพาหนะ ที่ผู้มาขอรับบริการต้องการความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดเวลาในการรอคอย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ผู้มาขอรับการตรวจสอบช่วยเหลือเป็นค่าล่วงเวลาในการตรวจสอบได้ด้วยความสะดวก รวมทั้งการนำแถบสติ๊กเกอร์ชื่อเรื่องภาพยนตร์วีดีโอที่ตรวจผ่านแล้วและขออัปเดตสำเนาเพิ่ม มาขอรับการประทับตราวาง ส่วนตัวแทนของบริษัทสามารถจะขออาสาช่วยปั๊มตราวางด้วยได้ที่แผนกควบคุมเทศฯ

จากการสังเกตสภาพในการปฏิบัติงานจริง สามารถสรุปเปรียบเทียบลักษณะการตรวจเซนเซอร์ของเจ้าพนักงาน ออกเป็นแบบ "อย่างเป็นทางการ" และ "ไม่เป็นการ" ดังต่อไปนี้

ลักษณะ Formal censorship	ลักษณะ Informal censorship
<ol style="list-style-type: none"> 1. กรรมการตรวจ 3 คน ต่อ 1 เรื่อง 2. ตรวจคุณภาพ และเนื้อเรื่องทุกม้วน 3. ยึดหลักเกณฑ์ตาม พ.ร.บ. 4. ค่าธรรมเนียมการตรวจสอบม้วนละ 100 บาท 5. ตรวจภาพยนตร์วีดีโอก่อนจำหน่ายทุกเรื่อง 6. ภาพยนตร์วีดีโอที่ไม่ผ่านเกณฑ์ต้องทำบันทึก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. บางครั้งมีกรรมการ 1 หรือ 2 คน ต่อเรื่อง 2. อ่านเนื้อเรื่องย่อ และบทพากย์ที่แนบเรื่องมาก่อน ถ้าคาดว่าไม่มีปัญหาจะตรวจโดยฉายม้วนวีดีโอ และกดเครื่องเร่ง (forward) ได้ 3. ยึดคำสั่งผู้บังคับบัญชาด้วย 4. เปิดช่องว่างเอื้ออำนวยให้ผู้ขอรับการตรวจช่วยเหลือค่าตรวจเพิ่มเติมได้ 5. ตรวจเฉพาะเรื่องที่มาขอรับการตรวจ 6. ตัวแทนบริษัทยกเรื่องเลิกขอตรวจสอบได้

ตาราง : เปรียบเทียบลักษณะ Formal censorship และ Informal censorship

จากลักษณะทั้ง 6 ประการที่เปรียบเทียบดังในตารางแล้วนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึง ลักษณะวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานองค์กรของรัฐที่เปิดให้มีความยืดหยุ่นห่างจากหลักเกณฑ์ที่วางไว้

ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์วิดีโอการ์ตูน เจ้าหน้าที่งานจะให้ความยืดหยุ่นมากเป็นพิเศษ ผู้ตรวจสอบจะกดเร่งเครื่องเล่นวิดีโอเทปให้เรื่องผ่านไปเร็วๆ (foreward) เพื่อช่วยร่นระยะเวลาในการทำงาน และเพิ่มปริมาณจำนวนเรื่องที่ตรวจ ส่วนภาพยนตร์วิดีโอต่างประเทศที่ไม่ค่อยมีปัญหาคือ ภาพยนตร์อินเดีย ส่วนภาพยนตร์วิดีโอที่มีปัญหามากในปัจจุบัน คือ ภาพยนตร์จีน ที่มักจะเข้าข่ายลามกอนาจาร

วิธีการในการพิจารณาภาพยนตร์ใดว่าเข้าข่ายช่วยยุกยามารมณ์ หรือลามกอนาจารหรือไม่นั้น ในการปฏิบัติจริงแล้วจะใช้วิธี "การตรวจเซนเซอร์อย่างไม่เป็นทางการ" ในขั้นต้นเสียก่อนคือ อ่านเนื้อเรื่องย่อที่ที่แนบมาก่อน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับเรื่องขอตรวจ จะทำหน้าที่ตรวจพิจารณาด้วย ซึ่งด้วยวิธีนี้เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ขอรับการตรวจให้บริการแก่ผู้ตรวจในรูปของค่าอาหารกลางวัน หรือในรูปของสวัสดิการอื่นๆ เช่น ค่าน้ำดื่ม ชา กาแฟ ที่ผู้ขอรับการตรวจซื้อมาเพื่อบริการเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจเป็นการส่วนตัวได้

สำหรับการที่มักจะมีวิดีโอเถื่อนในกรุงเทพมหานครค่อนข้างมากกว่าปกติ ควบคู่กันไปกับอัตราการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมในช่วงระยะปลายปีก็ สามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกันซึ่งพอสรุปได้ 2 ประการ คือ

ประการแรก คือ หน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบไม่ปฏิบัติงานอย่างจริงจัง การตรวจจับกุมไม่ได้กระทำตลอดเวลา จะมีการเร่งรัดปราบปรามก็ต่อเมื่อมีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาสั่งมาเท่านั้น และคำสั่งนั้นตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของผู้มีอำนาจอีกด้วย

ประการที่สอง คือ ความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรมจรรยาของคนในสังคมที่มีข่าวคราวข่มขืนปล้นฆ่า เป็นที่ยอมรับกันว่าหลายสาเหตุมาจากการแพร่ระบาดของวิดีโอเถื่อน ซึ่งเกิดจากบุคคลที่ไม่สามารถแยกแยะสิ่งดีสิ่งชั่วได้ อันเป็นปัญหาที่รัฐบาล หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถระงับหรือปราบปรามให้เด็ดขาดได้

จากความเห็นของนายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ เลขาธิการแพทยสภา ได้กล่าวถึงแนวโน้มอาชญากรรมว่า ปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยคิดอันดับ 1 ใน 10 ของโลกที่มีอาชญากรรมสูง วิเคราะห์สาเหตุได้สองประการ คือ

1. การที่เปิดโอกาสให้ผู้มีอาวุธในครอบครองมาขึ้นทะเบียนอนุญาตพกอาวุธเพื่อไว้ป้องกันตัวได้ (กองกำกับการ 2 กองทะเบียน) ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน
2. เกิดจากการเลียนแบบอย่างภาพยนตร์ หรือวิดีโอ โป๊วที่แพร่ขยายอย่างรวดเร็วเข้ามาจากต่างประเทศ และการลักลอบนำเข้าโดยวิธีการหลีกเลี่ยงกฎหมาย

ส่วน นายแพทย์อุคมศิลป์ ศรีแสงนาม ได้กล่าวว่าประเทศไทยปี พ.ศ. 2536 จะมีผู้มีอาการผิดปกติทางจิตสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคจิตจะก่ออาชญากรรมทางเพศรวมทั้งจะมีการฆาตกรรมที่แปลกพิศดารวิถดาร ที่แสดงความโหดร้ายมากกว่าทุกปี สาเหตุที่เกิดขึ้นนี้เราพออนุมานได้ว่าสิ่งหนึ่งมาจากคนเริ่มห่างไกลศีลธรรมอันดีงาม และเลียนแบบภาพยนตร์ หรือวิดีโอต่างประเทศ ที่มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์เน้นเรื่องการขายเช็กส์อย่างเปิดเผยนั่นเอง

ดังนั้น เพื่อจะหาวิธีการลดปริมาณวิดีโอเทปเถื่อนให้น้อยลง รวมทั้งจากการหาคำตอบ ว่าเหตุใดจึงมีวิดีโอเทปเถื่อนอย่างมากมาย จำเป็นต้องศึกษาให้ทราบถึงวิธีการและกระบวนการรวมทั้งลักษณะต่างๆ ที่ชัดเจน ที่เจ้าพนักงานใช้เป็นมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมวิดีโอเทปให้อยู่ภายในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคมว่ามีลักษณะอย่างไร ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงกระบวนการในแต่ละขั้นตอน ว่าเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมหรือไม่

ผลจากการศึกษาวิจัยได้พบว่า เจ้าพนักงานผู้ตรวจสอบมีความยึดหยุ่นในหลักเกณฑ์มาก โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขั้นตอนหลักเกณฑ์ประมวลกับปัญหาที่พบในขณะที่ทำการศึกษา ได้พบว่ามีปัญหาต่างๆ อันเป็นข้อขัดข้อง ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าพนักงาน สรุปได้ 5 ปัญหาดังนี้ คือ

1. ปัญหาในการเก็บรักษาม้วนวิดีโอเทปที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว
2. ปัญหา ม้วนวิดีโอเทปละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่
3. ปัญหาการติดตามผลการตรวจสอบ
4. ปัญหาการไม่มีเครื่องมือทันสมัยใช้ในการตรวจสอบ
5. ปัญหาพระราชบัญญัติเทปและวีสดูโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 ไม่ทันสมัย

สำหรับรายละเอียดของแต่ละปัญหาที่ศึกษาพบก็มีดังนี้ คือ:-

1. ปัญหาในการเก็บรักษาภาพยนตร์วีดีโอที่ผ่านการตรวจพิจารณาแล้ว

จากลักษณะการจัดระเบียบทางกายภาพของกองกำกับการ 3 กองทะเบียนกรมตำรวจ ได้จัดให้มีสภาพที่ทำงานของศิลปปฏิบัติการเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาจำนวน 10 ห้อง ส่วนห้องจับเก็บเทปและวัสดุโทรทัศน์ที่ตรวจแล้วมีเพียง 1 ห้อง ห้องที่ตรวจทั้ง 10 ห้อง ใช้ปฏิบัติการจริงๆ เพียง 5 ห้องเท่านั้น ส่วน 5 ห้องที่เหลือมิได้ใช้ปฏิบัติงานแต่อย่างใด จึงน่าจะใช้เป็นห้องจัดเก็บเทปที่ตรวจสอบแล้วได้

ลักษณะของห้องที่ใช้จัดเก็บเทปนั้น ผู้วิจัยได้สังเกตพบว่ามีลักษณะคับแคบมาก บรรจุเทปที่ตรวจสอบแล้วประมาณถึง 20,000 ม้วน ลักษณะห้องมีขนาดกว้างยาวเพียง 5 X 7 เมตรเท่านั้น รวมทั้งมีเอกสารที่เกี่ยวกับการตรวจสอบกองอยู่อีกมากมาย ในห้องนี้ถึงแม้จะมีชั้นเหล็กโปร่งไว้สำหรับวางเรียงม้วนเทปอย่างเป็นระเบียบอยู่แล้ว แต่ไม่ได้มีเครื่องปรับอากาศแต่อย่างใด คงมีแต่พัดลมเพดานเพียง 2 เครื่องเท่านั้น

ดังนั้น เมื่อปิดห้องปิดเครื่องพัดลมเพดานแล้ว จะทำให้อุณหภูมิภายในห้องสูงขึ้น อันเป็นผลให้สภาพของฟิล์มม้วนเทปเสื่อมคุณภาพลง บางม้วนไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้เลยเพราะภาพและเสียงเลื่อนรางไปหมด

ต่อมาเมื่อได้มีการย้ายอาคารหลังใหม่ เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2536 ห้องเก็บภาพยนตร์วีดีโอได้มีการติดตั้งเครื่องทำความเย็น แต่ยังไม่ได้มีการขออนุมัติทำลายภาพยนตร์วีดีโอที่เสื่อมคุณภาพแล้วแต่ประการใด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรจะมีการแยกประเภทบางอย่างที่ใช้ประโยชน์ได้ ก็อาจนำไปบริจาคให้หน่วยงานต่างๆ และหากเก็บไว้ก็ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ เพราะความร้อนจะทำให้พลาสติกที่

หุ้มอยู่ละลายไปติดฟิล์มภายในม้วน ซึ่งไม่อาจนำกลับมาใช้กับเครื่องฉายวิดีโอได้อีก เพราะจะทำให้เครื่องฉายเสียได้ จึงเห็นควรว่าน่าจะมีมาตรการในการเก็บรักษา เพื่อให้ใช้ประโยชน์สำหรับสาธารณชนในโอกาสต่อไปได้ดีกว่านี้ และหากวิดีโอเทปม้วนใดเสื่อมสภาพมากก็ควรจะทำลายเสีย แต่ก่อนที่จะทำลายควรจะได้มีการทำสถิติแยกประเภทต่างๆ ว่าแต่ละประเภทมีกี่เรื่อง มีประเภทใดบ้างที่ได้รับการตรวจสอบมาก หรือไม่ผ่าน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นบันทึกหลักฐานในการตรวจสอบ และปราบปรามผู้ที่ละเมิดนำไปเผยแพร่แม้จะไม่ได้รับอนุญาตก็ตาม

2. ปัญหาภาพยนตร์วิดีโอละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่

ถึงแม้ว่าผู้ตรวจพิจารณาจะมีสิทธิเต็มที่ในการตัดทอนแก้ไข หรือสั่งให้ย่นเวลาในเนื้อหาของภาพยนตร์วิดีโอเทปบางตอนให้สั้นลงได้ แต่เจ้าพนักงานผู้ตรวจจะไม่มีโอกาสทราบได้เลยว่า ม้วนใดที่นำมาขอตรวจสอบนั้นได้ละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ และกฎหมายก็ไม่ได้ระบุว่าห้ามตรวจเทปที่ละเมิดลิขสิทธิ์ไว้อีกด้วย

ส่วนในความหมายของคำว่า ลิขสิทธิ์ ที่บุคคลสามารถเป็นเจ้าของได้นั้น จะต้องเป็นลิขสิทธิ์ในงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้พบว่ามีกรณีที่ฟ้องร้องเกี่ยวกับเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์วิดีโอเทปกันมาก ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่สร้างสรรค์จะไม่ถือว่าเป็นละเมิดลิขสิทธิ์

ดังตัวอย่างพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2531 เรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์วิดีโอ ดังนี้

"โจทก์ (บริษัท โรด้าแผ่นเสียงและเทป จำกัด) ได้ฟ้องจำเลยเรื่องการมีกรรมสิทธิ์และลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์วิดีโอเทป เรื่อง "อาถรรพณ์น้ำมันพราย" ว่าจำเลยได้กระทำซ้ำ ดัดแปลง ออกเลียนแบบภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว ถ่ายเทปวิดีโอเรื่องดังกล่าวจากเทปต้นฉบับ (Master Tape) ลงในม้วนเทปของจำเลยและ Copy จำหน่ายและให้เช่าในราคาม้วนละ 20 บาท

ศาลชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีมีมูล ให้ประทับฟ้อง แต่จำเลยให้การปฏิเสธ ศาลชั้นต้น

พิพากษาฟ้องโจทก์ ต่อมาโจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับให้จำเลยมีความผิดตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 25, 43 วรรคสอง ลงโทษจำคุกและปรับ แต่รอการลงโทษจำคุกไว้ ส่วน ม้วนวีดีโอเทปของกลางมีภาพลามกอยู่บางส่วน จึงเป็นของที่มีไว้ผิดกฎหมายให้รับ

ต่อมาจำเลยฎีกา และศาลฎีกาได้วินิจฉัยแล้ว มีคำพิพากษากลับให้ยกฟ้องได้ เนื่องจากโจทก์ไม่อาจกล่าวอ้างเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ เพราะในเนื้อเรื่อง อาถรรพ์น้ำมันพราย ดังกล่าว มีบทแสดงการร่วมเพศระหว่างหญิงและชายอยู่ด้วยในบางตอน ซึ่งเป็นภาพลามกอนาจาร ผู้ใดทำ หรือมีไว้ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 287 โจทก์จึงไม่อาจเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์ดังกล่าวได้ เพราะลิขสิทธิ์ที่สามารถเป็นเจ้าของได้จะต้องเป็นลิขสิทธิ์ในงานที่ตนสร้างสรรค์โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นงานของโจทก์ดังกล่าว จึงไม่ใช่งานสร้างสรรค์ตามความหมายแห่ง พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และเมื่องานของโจทก์ผิดต่อกฎหมายอาญาเช่นนี้ โจทก์จึงมิใช่เจ้าของลิขสิทธิ์และไม่ใช่ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(4) โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยได้ ศาลฎีกายังได้วินิจฉัยว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงพิพากษากลับให้ยกฟ้องจำเลย และริบม้วน Master tape ส่วนม้วน copy ให้คืนจำเลยไป"

จากตัวอย่างคำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นข้อยืนยันได้อย่างดี ถึงคำตอบที่ว่าเหตุใดจึงมีม้วนวีดีโอเถื่อนอยู่มากมาย และวีดีโอเทปเหล่านี้มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับลามกอนาจารเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะถึงแม้จะมีการกวาดค้นตรวจจับกุมกันบ่อยมากจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของกองทะเบียนและตำรวจกองปราบ แต่ผู้กระทำความผิดมิได้ถูกลงโทษโดยคำพิพากษาของศาลแต่อย่างใด โดยมีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 1496/2531 เป็นอุทาหรณ์อยู่แล้ว

ดังนั้นในการตรวจสอบภาพยนตร์วีดีโอเทปของเจ้าพนักงานผู้ตรวจ ซึ่งบางครั้งจะทราบดีว่าเป็นวีดีโอละเมิดลิขสิทธิ์ แต่เจ้าพนักงานผู้ตรวจเพียงแต่ทำหน้าที่ตรวจสอบเท่านั้น โดยไม่มีอำนาจในการจับกุมผู้ละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ถึงแม้จะได้รับการร้องเรียนจากเจ้าของลิขสิทธิ์อยู่เป็นประจำ แต่ก็ไม่มีอำนาจในการจัดการได้เด็ดขาดจึงเป็นปัญหาที่เจ้าพนักงานผู้ตรวจลำบากใจอยู่มากในขณะนี้

3. ปัญหาการติดตามผลการตรวจสอบ

เนื่องจากม้วนภาพยนตร์วิดีโอที่ตรวจสอบแล้ว อาจมีการแก้ไขตัดแปลงหรือเพิ่มเติมให้ผิดไปจากที่ได้ผ่านการตรวจพิจารณา และให้ความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานผู้ตรวจภายหลังได้ แต่โทษที่ได้รับตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 35 ของพระราชบัญญัติฯ มีโทษสถานเบามาก คือ จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จึงอาจเป็นเหตุที่ทำให้มีการลักลอบปฏิบัติกันอยู่เสมอ

การที่เจ้าพนักงานผู้ตรวจได้รับการแต่งตั้ง ในการตรวจสอบแต่ละเรื่องแต่ละคราวนั้น บทบาทและอำนาจหน้าที่ต่างๆ จะเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อสิ้นสุดการตรวจ มิได้มีผลต่อเนื่องในการติดตามดูแลผลการปฏิบัติงานของผู้นำม้วนเทปมาขึ้นคำขอตรวจแต่อย่างใด

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นในกรณีเช่นนี้ว่า เป็นปัญหาที่สำคัญที่น่าจะควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายหลังการตรวจให้ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ โดยควรพัฒนาวิธีการที่ทันสมัยและรัดกุมให้มากยิ่งขึ้นกว่าที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้

4. ปัญหาการไม่มีเครื่องมือทันสมัยใช้ในการตรวจสอบ

วิธีการตรวจสอบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน คือ การพิจารณาโดยใช้ความรู้สึกและสายตาเป็นเครื่องมือสำคัญ ดังนั้นจึงก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพสายตา และสุขภาพร่างกายของเจ้าพนักงานเป็นอย่างมาก ตามที่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็น เจ้าพนักงานผู้ตรวจมักจะเกิดอาการแสบตา เคืองตา ตาแดง ตาพร่ามัว ปวดหลัง เพราะนั่งต้องนั่งเพ่งอยู่หน้าจอโทรทัศน์มากเกินไปในแต่ละวัน บางครั้งเกิดความตึงเครียด เพราะต้องทนนั่งฝืนใจดูภาพลามกอนาจารต่างๆ ที่ไม่ค่อยจะน่าดู

มนุษย์ปุถุชนทั่วไปมักต้องการที่จะเลือกชมเนื้อหาผ่านสื่อที่ตนชอบเท่านั้น ซึ่งถ้าต้องใช้เวลายาวนานเพื่อตรวจพิจารณาภาพยนตร์ตลอดไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพราะเป็นงานอาชีพที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ก็ย่อมจะเกิดความเหนื่อยล้าทั้งสมองและสายตา เป็นงานที่น่าเบื่อหน่ายมากกว่าความสนุกสนานจากการที่

ที่ได้นั่งชมภาพยนตร์กันอยู่ทั้งวัน ซึ่งคำตอบที่ได้ก็เป็นเครื่องยืนยันว่าเป็นงานที่จำเเน่าเบื้อ และบางครั้ง
 ยังอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้อีกด้วย

ในการตรวจสอบนั้น เจ้าพนักงานจะใช้สมุดทะเบียนของกองทะเบียนเป็นหลักฐานในการบันทึก
 และใช้ตรวจสอบเมื่อมีปัญหา เจ้าพนักงานจะบันทึกรายละเอียดต่างๆ ลงในสมุดเล่มนี้ เช่น บริษัทผู้สร้าง
ชื่อเรื่อง ผู้แสดงนำ ผู้กำกับการแสดง ชื่อที่อยู่ผู้ขออนุญาต เทปเรื่องนี้สร้างขึ้นจากประเทศใด ลักษณะ
เนื้อเรื่องเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังมีลายมือชื่อผู้ขออนุญาต และลายมือชื่อผู้ได้รับมอบหมาย ชื่อสกุล
เจ้าพนักงานผู้ตรวจ และคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้ตรวจ เป็นต้น ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษา การบันทึกเรื่องเหล่านี้
 นี้เขียนลงในสมุดบันทึกเท่านั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าจะได้ทำบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์
 ไม่เห็นว่ามีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยงานด้านนี้แต่อย่างใด

ตามพระราชบัญญัติฯ มาตรา 19 ได้ระบุว่า เพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบให้นายทะเบียนจัดให้
 มีทะเบียนเกี่ยวกับเทปและวัสดุโทรทัศน์ที่ได้มีการตรวจพิจารณาให้ถูกต้องอยู่เสมอ

คำว่า "ทะเบียน" น่าจะหมายถึงเครื่องที่ใช้บันทึกได้นอกเหนือจากสมุดทะเบียน ดังนั้นจึงควร
 พัฒนาหน่วยงานให้มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกทะเบียนดังกล่าว สำหรับเป็นฐานข้อมูลในการ
 เรียกใช้ประโยชน์ประกอบการตรวจพิจารณาให้เป็นระบบและรัดกุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ที่ กองทะเบียน ยังไม่มีเครื่องมือในการตรวจภาพยนตร์ Laser Disc แต่อย่างใดอีกด้วย
 ทำให้ภาพยนตร์ Laser Disc ที่แพร่หลายรวมทั้งภาพยนตร์เพลง (คาราโอเกะ) ไม่ต้องขอรับการตรวจ
 สอบแต่อย่างใด

5. ปัญหาพระราชบัญญัติเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 ไม่ทันสมัย

เนื่องจากพระราชบัญญัติเทปและวัสดุโทรทัศน์ได้ประกาศใช้มาเมื่อ พ.ศ. 2530 ในสมัยพลเอก
 เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี รวมทั้งการใช้กฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531) โดยมีพลเอก
 ประจวบ สุนทรางกูร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ก่อนที่จะมีการใช้พระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 287 เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เนื่องจากมีผู้กระทำความผิดแต่ละปีเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ส่วนโทษที่ได้รับ คือ ฝ่าฝืนต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมอันดีงามเพียงเท่านั้น ซึ่งเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฯ 2535 น่าจะมีมาตรการเพิ่มบทลงโทษให้มากขึ้นกว่านี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย